

1055

ՀԱՆՔԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

15 JUL 2005

$$\frac{9(1)}{8-98}$$

այ

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ՆԱԽՆԱԴԱՐՅԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ
ՅԵՎ
ՀԻՆ ԱՐԵՎԵԼԷԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

0103
880103
88
$$\frac{9(1)}{8-98}$$

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՁՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1989

ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ Ե

ԽՍՀՄ-ի ԺԿԽ-ԻՆ ԿԻՑ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԴՊՐՈՑԻ ԳՈՐԾԵՐԻ

ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵՅԻ ԿՈՂՄԻՑ

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ՆԱԽՆԱԴԱՐՅԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

ՆՆՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմա 1. Նախնադարյան պատմության առարկան ու աղբյուրները

1. Նախնադարյան պատմությունը վերաբերում է նախնադարյան համայնական կարգի, նրա քայքայման և դասակարգային հարակույթյան վերածվելու պատմության:

2. Մարքսի դե Նյուգեյսի ուսմունքը արխայիկ սոցիալա-տնտեսական փորձացիայի մասին:

3. Նախնադարյան պատմության աղբյուրները:

4. Նախնադարյան հնագիտության հուշարձաններն ու նրանց թվագրումը:

5. Ազգագրական նյութեր ու այդ նյութերն ոգտագործելու յեղանակները:

6. Ուսմունք վերապրուկների մասին: Պատմա-համեմատական մեթոդ:

7. Ֆոլկլոր:

8. Լեզու: Ակադ. Ն. Յա. Մաուի ուսմունքը:

9. Նախնադարյան պատմության ժամանակագրության ու պերիոդիզացիայի պրոբլեմը:

10. Լ. Գ. Մորգանի պերիոդիզացիան և այդ պերիոդիզացիայի նշանակությունը: Վայրենությունն ու բարձրաստիճանությունը—նախնադարյան պատմության հիմնական պերիոդներ:

11. Նախնադարյան պատմությունն ու քաղաքացիական պատմություն: Նախնադարյան պատմության կապը Արևելքի, անտիկ հասարակության, միջին դարերի և խՍՀՄ-ի ժողովուրդների պատմության հետ:

5010
395010
39

Թարգմ. Ս. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Թարգմ. խմբ. պրոֆ. Խ. ՍԱՄՈՒԵԼՅԱՆ

Տեխ. խմբ. Ս. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Արագգրիչ՝ Կ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Դրավիտի չեզոք՝ Ն.—2893, Պատվեր № 286 Ցիրած 1000

Թուղթ 43/59, տպագր. մամուլ 1,6 մեկ մամուլում 36.480 նիշ

Հանձնված է արտագրության 20 սկզբունքների 1939 թ.

Մտորագրված է տպագրելու 13 հոկտեմբերի 1939 թ.

Մանկավարժական Ինիստիտուտի տպարան, Մարքոսի փող. № 17, Յերիվան

I ԲԱԺԻՆ

Վայրենություն—նախնադարյան հոսք յեվ տոհմային կարգի ծագումը

Թեմա 2. Նախնադարյան հոսքը և մարդկային հասարակության ծագումը

1. Մարդու յերեւան գալու ընտանի միջավայրը, ժամանակն ու վայրը: Պոլիդենեզի և մոնոգենեզի թեորիան: Մարդկային ցեղի միասնությունը:
2. Ենդեկսի ուսմունքը մարդու ծագման մասին: Կապիկներին հոտային կյանքը: Աշխատանքի գերը կապիկ մարդացման պրոցեսում:
3. Հնագույն բրածո մարդը: Պիթեկանթրոպոս, սինանթրոպոս, հեյդելբերգյան մարդ, նեանդերթալյան մարդ: Մարդու տարագրությունը:
4. Շեյյան, Աշելյան և Մուստյերյան կուլտուրաներ:
5. Արտադրողական գործունեություն: Կրակին տիրապետելը:
6. Հասարակության սկզբնական ձևի խնդիրը. բուրժուական կոնցկպցիաներ՝ մոնոգամիա, մասնավոր սեփականություն, աղամարդու տիրապետություն:
7. Նախնադարյան հոտի հասկացողությունը մարքսիստական գրականության մեջ:
8. Պրոմիսկուիտեա ու արենտագգակցական ընտանիք:
9. Սոսողություն և մտածողություն ծագումը: Կինեռիկ լեզու և հողաբաշխ (հնչաարտաբերական) լեզվի ծագումը:
10. Հոտային մարդու անկրոնությունը: Նեանդերթալյան թաղման հարցը:

Թեմա 3. Տոհմային կարգի ծագումը

1. Անթրոպոգենեզի պրոցեսի ավարտումը:
2. Կրոմանյոնի մարդը: Գրիմալդի: Ռասաների ծագումը:
3. Ռասայական պրոբլեմի ֆաշիստական աղավաղումները:

4. Տոհմային կարգի ծագումը:

5. Որինյակա-սոլյուարեյան կուլտուրա:

6. Թասմանիացիները վորպես վաղ-տոհմային հասարակության որինակ:

II ԲԱԺԻՆ

Բարբարություն—տոհմային հասարակության պատմությունը

Թեմա 4. Նյութական կուլտուրայի ու տնտեսության զարգացումը

1. Բարբարություն ժամանակաշրջանի զարգացման հիմնական գծերը: Մատրիարխատ և պատրիարխատ:
2. Մեզոլիթի և պալեոլիթի կուլտուրաներ:
3. Տեխնիկայի զարգացումը:
4. Հավաքչության, վորսորդության և ձկնորսության գիֆերենցիացիան և զարգացումը:
5. Հողագործության ծագումը: Ծահճային հողագործություն: Կտրելու և ալրելու սիստեմ: Վաղ մշակույթներ: Աշխատանքի բաժանումը ծահճային հողագործության մեջ: Վոտոգումնային հողագործություն:
6. Վայրի կենդանիների ընտելացումը:
7. Գութանային հողագործության ծագումը: Աշխատանքի բաժանումը գութանային հողագործության մեջ:
8. Անասնապահության զարգացումը:
9. Բնակարանի և զգեստի պատմությունը:
10. Տնային տնտեսության զարգացումը:
11. Տնային արհեստներ:
12. Նախնադարյան ընտելավայրեր:
13. Հաղորդակցության ճանապարհներ ու տրանսպորտի միջոցներ:

Թեմա 5. Հասարակական հարաբերությունների զարգացումը

1. Յերկակի կազմակերպությունը վորպես տոհմային կարգի արխայիկ ձև: Ֆրատրիա: Յերկակի կազմակերպության վերապրուկները:

2. Աղդակցութեան կլասիֆիկացիոն սխեման (մալայան և թուրանա-զանովանյան սխեմաներ) և այդ սխեմանի նշանակութեանը անհետացած ընտանիքի ձեւերը վերոնշեւ համար:

3. Խմբական ամուսնութեան: Պունալուա: Խմբական ամուսնութեան վերապրուկները: Պոլիանդրիա: Սորորատ: Լեվիթատ: Կոնգինային ամուսնութեան:

4. Զուգամուսնութեան: Ամուսնական բնակութեան զիսկակալ և մատրիլիկալ ձևերը:

5. Մայրական կոմունա և մայրական տոհմ:

6. Արտադրութեան և բաշխման հասարակական կազմակերպութեանը:

7. Մատրիարխատի զարգացումը: Արտադրողական գործունեւութեան զանազան ճյուղերի հետ մատրիարխատի ունեցած կապի հարցը:

8. Կնոջ դրութեանը և իշխանութեան հարցը մատրիարխատի որով: «Գինեկոկրատիա»:

9. Մատրիարխատի վերապրուկները հույների, հին գերմանացիների և հին սլավոնների մոտ:

10. Մատրիարխատի մնացուկները ԽՍՀՄ-ի ժողովուրդների անցյալում:

11. Պատրիարխատի ծագումը: Պատրիլիկալ ամուսնութեանը: Ժառանգում: Բազմակնութեան և միակնութեան (մոնոգամիա):

12. Պատրիարխատական մեծ ընտանիքի կազմակերպումը: Ավունկուլատ: Հարավային սլավոնների զարգացումը: Պատրոնիմիաներ:

13. Դաստիարակութեանը տոհմային հասարակութեան մեջ: Յղաների և աղջիկների ինիցիացիաներ:

Թեմա 6. Դադարախոսութեան զարգացումը

1. Նախնադարյան մարդու մտածողութեանը:

2. Նախնադարյան եմպիրիա: Կոմպլեքսային պատկերացումներ:

3. Լեվի-Բրյուլլի թեորիան նախնադարյան մարդու «նախատրամաբանական» և «միստիկական» մտածողութեան մասին:

4. Հաշիվ և թիվ:

5. Դրի սկզբնավորումը: Պրիտոգրաֆիա:

6. Զարգարանքներ: Տասուիրովիա:

7. Կերպարվեստ: Նկար, որնամենա, քանդակ: Կերպարվեստի հնագիտական հուշարձանները:

8. Յերաժշտութեան, պար, դրամայի ծնունդը:

9. Կրոնի ծագման հարցը: Մարքսը, Ենդելսը, Լենինը նախնադարյան կրոնի մասին:

10. Մոգութեան, տոտեմիզմ, տաբու, անիմիզմ:

11. Բնութեան և սրա տոանձին յերեվոյթները պաշտամունքը, արևի, լուսնի, ջրի, հողի, կրակի, ծառերի, քարերի և այլ պաշտամունք:

12. Կրոնի արտացոլումը նախնադարյան արվեստի մեջ:

13. Ֆոլկլոր, տիեզերածնութեան (կոսմոգոնիա) և զիցաբանութեան:

III ԲՍԺԻՆ

Բարբարոսութունից դեպի քաղաքացիութուն: Տոհմային հասարակության քայքայումը, դասակարգերի ու պետության ծագումը

Թեմա 7. Տեխնիկայի ու տնտեսության զարգացումը

1. Արտադրողական ուժերի աճումը:

2. Մետաղների հայտնադործումը: Պղինձ, բրոնզ: Յերկաթ:

3. Անասնապահութեան անջատումը—աշխատանքի հասարակական առաջին մեծ բաժանում:

4. Արհեստագործութեան անջատումը—աշխատանքի հասարակական յերկրորդ բաժանում:

5. Ստրկութեան ծագումը: Ստրկութեան վաղագույն ձևերը:

6. Առևտրական փոխանակութեան ծագումն ու զարգացումը: Շուկաներ: Համը փոխանակութեան: Միջնորդ առևտրականներ: (Աշխատանքի հասարակական յերրորդ բաժանում):

7. Արժեքի չափի ծագումը: Վճարելամիջոցներ: Փողի ծագումը:

Թեմա 8. Միջտոհմային հարաբերություններ

1. Միջտոհմային ընդհարումներ: Արյան վրիժառութեանը և փրկանքների սխեման:

2. Պատերազմի ծագումը: Ռազմական տակտիկա: Ամրացված գյուղեր: Քաղաքների ավերակներ: Կովկասյան մարտական աշտարակներ: Դուզագոյներ:

3. Տոհմերի միություններ: Ցեղ: Ցեղերի միություններ:

4. Տղամարդկանց միություններ և զաղտնի ընկերություններ:

5. Տոհմային կապերի թուլացումը: Տոհմային հողատիրություն և հողոգտագործության քայքայումը:

6. Գույքային անհավասարություն տոհմի մեջ: Տոհմային դեմոկրատիզմի քայքայումը: Ազնվազարմ ընտանիքների անշատվելը տոհմի մեջ (տոհմային արիստոկրատիա): Այսպես կոչված «տոհմային փոխոգնություն» և աղքատ տոհմակիցների «խնամատարում»:

7. Պատրիարխատական տոհմի քայքայվելը հողագործ և անասնապահ ժողովուրդների մոտ:

8. Պատրիարխատական տոհմը հույների ու հռոմայեցիների, հին գերմանացիների ու սլավոնների մոտ:

9. Պատրիարխատական տոհմային հասարակակարգի զաղափարախոսությունը: Նախնիքների պաշտամունք: Տոհմային տոնակատարություններ ու սրբատեղիեր: Շամանություն:

Թեմա 9. Դասակարգերի և պետության ծագումը

1. Մասնավոր սեփականության ամրացումն ու աճումը:

2. Ստրկության զարգացումը: Հասարակության պռաչին խոշոր բաժանումը դասակարգերի:

3. Մասնավոր հարստությունների կուտակումը և գույքային անհավասարություն:

4. Պատերազմի զարգացումը:

5. Ժառանգական իշխանության զարգացումը:

6. Դատի և պատժի իրավունք:

7. Արենակցական կապերի անկումը և տերիտորիական կապերով փոխարինվելը:

8. Դրացիական համայնքների ծագումը:

9. Մարքսը, Ենգելսը և Լենինը գյուղացիական համայնքի մասին:

10. Գյուղական համայնքը Հնդկաստանում և Ռուսաստանում: Գերմանական մարկը:

11. Ազգությունների ծագումը:

12. Դասերի, ու կաստաների ծագումը:

13. Դասակարգերի ու դեմոկրատիայի ծագումը:

ՅԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմա 10. Նախնադարյան պատմության պատմագրությունը

1. Նախնադարյան կենցաղի մասին հին աշխարհում յեղած պատկերացումը: «Դրախտ» և «Վոսկեդար»: Նախնադարյան կենցաղի նատուրալիստական կոնցեպցիան: Լուկրեցիոս: Պատրիարխատական թեոցիա: Արիստոտել:

2. Պատրիարխատական թեոցիան միջին դարերում:

3. Ազգագրական նյութերի կուտակումը մեծ հայտնագործումների դարաշրջանում:

4. Լաֆիտո:

5. «Բնական դրություն» գաղափարը Ռուսսոյի մոտ:

6. Նախնադարյան կենցաղի մասին գիտության հաջողությունները XIX դարի կեսերին:

7. Բուշե-դե-Պորտ և բրածո մարդու հայտնաբերումը: Գաբրիել-դե-Մորտիլե:

8. Բախոֆեն և նրա «Մայրական իրավունքը»: Մակ Լենանը և նրա ուսմունքը ենդոգամիական ու եկզոգամիական ցեղերի մասին:

9. Մորգանի ուսմունքը: Ենգելսը Մորգանի մասին:

10. Նախնադարյան պատմությունը Մարքսի-Ենգելսի վաղ աշխատությունների մեջ: Ենգելսի «Ընտանիքի, մասնավոր սեփականության և պետության ծագումը» աշխատությունը նախնադարյան հասարակության մասին գիտության պատմության մեջ մի մեծ ետապ է:

11. Նախնադարյան կենցաղի մասին բուրժուական գիտությունը և նախնադարյան հասարակության խորհրդային պատմությունը:

ՉԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

1. Պարսնադիր ձեռնարկներ

1. Ֆ. Ենգելս.—Ընտանիքի, մասնավոր սեփականությունների և պետության ծագումը: (Յերկ. հ. XVI, մ. I, 1937 թ.) կամ 1937 թ. առանձին հրատարակություն:

2. Ֆ. Ենգելս.—Աշխատանքի դերը կապի մարդացման պրոցեսում: (Ընտանիքի դիալեկտիկա) վերնագրով հրատարակության մեջ կամ առանձին հրատարակություն:

3. Ֆ. Ենգելս.—Դրուպալայական ամուսնության նոր գտնված մի դեպք (Ընտանիքի ծագումը) հրատարակության հավելվածում, 1937 թ.):

4. Վ. Ի. Լենին.—Պետության մասին, դասակարգություն, (Ընտանիքի Յերկ. հ. VI կամ առանձին հրատարակություն):

5. Կ. Մարքս.—Վ. Ջոսուելիչին ուղղված նամակի սևագրությունները (Յերկ. հ. XXVII):

2. ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Морган, Л. Г.—Древнее общество, изд. 1934 г. или 1935 г.

2. Ефименко, П. П.—Первобытное общество. 2 изд. М.-Л. 1938 г. (для справок).

3. Морган, Л. Г.—Дома и домашняя жизнь американских туземцев. Ленинград, 1934 г.

4. Косвен, М.—Морган Л. Г., жизнь и учение изд. 2-е, переработанное и дополненное, Ленинград, 1935 г.

5. Ковалевский, М.—Очерк происхождения семьи и собственности. М. 1939 г.

6. Тахтарев, К.—Очерки по истории первобытной культуры. М.—П. 1922.

7. Штейнен, К.—Среди диких народов Бразилии. (Одно из трех изданий: 1930, 1931 или 1935 г.).

8. Зибер, Н.—Очерки первобытной экономической культуры. (Одно из трех изданий: 1883, 1899 или 1923 г.).

9. Фрезер, Дж.—Золотая ветвь, т. I, изд. 2. М. 1929 г.

10. Нестурх, М.—Человек и его предки. М. 1936 г.

11. Штернберг, Л.—Первобытная религия. 1936 г.

Խմբագրել է պրոֆ. Կապեն Մ. Ո.

ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ Ե

ԽՍՀՄ-ի ԺԿԽ-ԻՆ ԿԻՑ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԴՊՐՈՑԻ ԳՈՐԾԵՐԻ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵՅԻ ԿՈՂՄԻՑ

1 ՀՈՒԼԻՍԻ 1939 թ.

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ՀԻՆ ԱՐԵՎԵԼԷԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

1- Հին Արեվելի ուսումնասիրության ներածություն

1. Հին Արեվելի պատմության տեղն ու նշանակությունն ընդհանուր պատմության ուսումնասիրության և դասավանդության մեջ:

2. Հին Արեվելի պատմության այժմեականությունը և այդ պատմության ուսումնասիրության խնդիրները Մարքսի-Ենգելսի-Լենինի-Ստալինի տեսակետից: Բուրժուական ու ֆաշիստական կոնցեպցիաների քննադատությունը: Նոր գիտական նյութերի ոգտագործումը և հին Արեվելի սոցիալ-տնտեսական հարաբերությունների բնութագրերը:

3. «Հին Արեվել» և «Կլասիկ Արեվել» տերմինների նշանակությունը:

4. Հին Արեվելի յերկրների համեմատական-աշխարհագրական տեսությունը. գետերի նշանակությունը, վոռոգիչ սիստեմը, անապատներն ու ոռոգիչները, տափաստանները, լեռնային վայրերը: Կլիմայական պայմաններ: Բուսական ու կենդանական աշխարհ: Հանածո հարստություններ: Արտադրական գործունեության ընդհանուր պայմանները:

5. Առևտրի բնական ճանապարհները և կուլտուրական կապերը հին Արեվելի յերկրների միջև:

2 Միջագետքի պատմության աղբյուրներն ու պատմագրությունը

1. Հին հեղինակների վկայությունները Միջագետքի պատմության մասին:

2. Հնագիտական պեղումների պատմությունը:

3. Հին մատենագրության հուշարձանները: Սեպագրու-

թյուն և սրա վերծանումը Ասորաբանության զարգացումը XIX—XX դարերում:

4. Կարևորագույն վավերագրեր, որենքներ, տնտեսական հաշվետվության փաստաթղթեր, տարևդրություններ, նամակներ, հաղթական և կառուցողական արձանագրություններ, գրական գործեր, կրոնական և մոգական բնագրեր:

5. Նյութական կուլտուրայի հուշարձաններ:

6. Առաջավոր Ասիայի վերաբերյալ պատմագրության զարգացումը և նոր ժամանակներ: Նորհրդային գիտնականների աշխատությունները:

7. Ժամանակագրություն:

3. Շումերի յեվ Ակկադի հնագույն պեճությունները

1. Հարավային Միջագետքի բնական պայմանները:

2. Սենաարի բնակչությունը՝ շումերներ, ակկադացիներ: Հնագույն կուլտուրաներ:

3. Համայնական կարգի քայքայումն ու մանր պետությունների (պատեսիատների) գոյացումը:

4. Հնագույն տնտեսական, հասարակական և պետական կարգերն ըստ տնտեսական հաշվետվության վավերագրերի և պատմական արձանագրությունների: Վրոդման սիստեմ: Առևտրի աճումը և վաշխառության առաջացումը: Տոհմային հասարակարգի քայքայումն ու ստրկության առաջացումը: Ստրկական և ազատ աշխատանքը գյուղատնտեսության և արհեստագործության մեջ:

5. Շումերի և Ակկադի կարևորագույն տնտեսական ու քաղաքական կենտրոնները՝ Ուր, Լագաշ, Ուրուկ, Ումմա և այլն:

6. Սոցիալական հակասությունների աճումը: Ուրուկագինայի բարենորոգություններն ու նրանց նշանակությունը (2800 թ. մոտերքը):

7. Շումերա-ակկադական թագավորության գոյացումը: Լուգալզագգիսի թագավորի գործունեությունը: Ակկադի բարձրացումը: Հին Սարգոնը (XXV դ. մեր թվականությունից առաջ): Սրա հաջորդները՝ Մանիշտուսու և Նարամսին:

8. Ակկադական թագավորության քայքայումը: Գուտեսիների ներխուժումը:

9. Շումերի յերկրորդ բարձրացումը: Լագաշ քաղաքի կառավարիչ Գուդեան: Ուրի գերիշխումը:

10. Միջագետքի նվաճումն երամիտների կողմից (XXIII դար մեր թվականությունից առաջ): Խսինի Լարսայի դինստիաները:

4. Հին Բաբելոն

1. Առևտրի, առևտրական քաղաքների զարգացումը և միջին քաղաքային բնակչության աճումը: Բաբելոնի նշանակությունը վորպես առևտրական կենտրոնի:

2. Ամորիտներ և ամորիտական դինաստիան Բաբելոնում:

3. Բաբելոնյան թագավորության գոյացումը և նրա ընդլայնումը Հոմմուրապիի ժամանակ (մոտ 2000 թվ.):

4. Համաժողովրդի թագավորը, նրա գործունեությունը ու նրա որենքների ժողովածուն:

5. Հին Բաբելոնստանի տնտեսական ու հասարակական կարգերը. ա) հողագործություն, անասնապահություն, արհեստագործություն և առևտուր. բ) հողատիրություն և վարձակալության ձևը. ազատ բնակչության զանազան կատեգորիաների դրությունը. գ) պատրիարխատական ընտանիքն ու նրա նշանակությունը: Ընտանեկան իրավունք. դ) ստրկությունն ու ստրկաներին շահագործելու ձևերը. ե) տաճարային առևտուր և վաշխառություն. զ) թագավորական տնտեսություն և կենտրոնացված դեսպոտիզմ:

6. Բաբելոնյան թագավորության անկումը: Կասսիտական նվաճումը:

5. Բաբելոնյան կուլտուրան ու սրա նշանակությունը

1. Գիր, նրա ծագումն ու զարգացումը: Սեպագրության հիմնական սկզբունքներն ու տարածումը:

2. Բաբելոնյան գրականություն. եպոս, կրոնական լիրիկա, դրամայի սկզբնավորությունը: Գիրգամեշի մասին պոեմը:

3. Բաբելոնյան գիտության ծագումն ու զարգացումը. աստղաբաշխություն և մաթեմատիկա: Հնագույն որացուցային սիստեմներ: Յերկրաչափություն և հողաչափական գործ:

4. Բաբելոնյան կրոնը և նրա կապը արվեստի, գրականու-

թյան ու գիտության հետ: Յերկրագործական և աստեղային պաշտամունքների զարգացումը: Մեռնող և հարության առնող աստծու պաշտամունքը: Առասպելներ: Կրոնի դասակարգային ելությունը: Տաճարներ ու քրմություն: Մոգություն:

5. Պանթաբիլոնիդի թեոթիան և այդ թեոթիայի քննադատությունը:

6. Հին Յեգիպտոսի պատմության աղբյուրներն ու պատմագրությունը

1. Հին հեղինակների վկայությունները հին Յեգիպտոսի պատմության մասին:

2. Հին յեգիպտական գրության հուշարձանները: Յեգիպտական արձանագրությունների վերծանումը: Ֆրանսուա Շամպոլիոն:

3. Յեգիպտաբանության զարգացումը XIX—XX դարերում բուրժուական յերկրներում և ԽՍՀՄ-ում:

4. Յեգիպտոսի հնագիտական պեղումների պատմությունը:

5. Կարևորագույն վայելքեր, տարեգրություններ, թագավորական հրովարտական, ինքնակենսագրություններ, գործարար վավերագրեր, գրական գործեր, կրոնա-մոգական ժողովածուներ:

6. Նյութական կուլտուրայի, զինարվեստական արհեստագործության հուշարձաններ և արվեստի արտադրություններ:

7. Հին-յեգիպտական պատմության ժամանակագրությունն ու պերիոդիզացիան:

7. Հնագույն Յեգիպտոս: Կենսոնացված պետության գոյացումը

1. Հին Յեգիպտոսի աշխարհագրական տեսությունը:

2. Յեգիպտոսի հնագույն բնակչությունն ու հնագույն կուլտուրաները:

3. Արհեստական վոռոգման վրա հիմնված հողագործության զարգացումը:

4. Գույքային և սոցիալական շերտավորումը քայքայվող

տոնային հասարակարգում: Դասակարգային հասարակության գոյացումը:

5. Նոմերի ծագումը, նրանց միավորումը և հյուսիսային ու հարավային Յեգիպտոսի պետությունների գոյացումը:

6. Յեգիպտոսի հյուսիսի ու հարավի պատերազմները և միասնական թագավորության գոյացումը: Առաջին փարավոնների գործունեությունը:

8. Հին թագավորության Յեգիպտոս

1. Տոնային հասարակարգի հետագա քայքայումը: Պատրիարխատական ընտանիքի և տնային ստրկության ձևի ամրապլնդվելը:

2. Հնագույն պատերազմներ: Մինայի թերակղզու նվաճումը, Նուբիա ներթափանցելը: Առևտուր Միջին հետ:

3. Կենտրոնացված դեսպոտիայի գոյացումը: Պետական բյուրոկրատական ապարատի զարգացումը: Յերբող և չորրորդ դինաստիաների փարավոնները: Մեծ բուրգերի կառուցումը: Հին թագավորության քայքայումը (մոտ 2500 թ.):

9. Միջին թագավորության Յեգիպտոս

1. Փոխանցական ժամանակաշրջան Հին թագավորությունից դեպի Միջին թագավորություն: Հողատիրական ազնվականության նշանակության աճումը և սոցիալական հակասությունների սրվելը: Սոցիալական մեծ հեղաշրջման նկարագրություն Լեյզենյան № 344 պապիրուսի մեջ («Բյուզելերի ասացվածք»): Թեբեյի բարձրացումը:

2. Յեգիպտոսի նոր միավորման նախադրյալները:

3. Վոռոգիչ ցանցի ընդլայնումը և Ֆայումի մեխորացիան:

4. Արհեստագործության զարգացումը: Ներքին և արտաքին առևտրի զարգացումը: Յեգիպտացիների կողմից հարավային Միջին թափանցելը: Նուբիայի նվաճումը, առևտրական արշավախմբեր և ռազմական արշավանքներ:

5. Տասնմեկերորդ և տասներկրորդ դինաստիաների փարավոնների (մոտ 2000 թ.) քաղաքական գործունեությունը:

Միջին թագավորության քայքայումը: Յեզիպոսի նվաճումը հիքսոսների կողմից:

10. Նոր թագավորության Յեզիպոս

1. Աղգային շարժումը Հարավային Յեզիպոսում: Թեբեական կառավարիչների պայքարը հիքսոսների դեմ: Հիքսոսների արաքսումը Յախմոսի կողմից և Յեզիպոսի միավորումը (մոտ 1580 թ.):

2. Տասնեութերորդ դինաստիայի փարավոնների առևտրական և նվաճողական քաղաքականությունը: Առևտրական մեծ արշավանքներ: Տուտմոսների և Ամենխոտեպների արշավանքները դեպի Սիրիա և Նուբիա: Նվաճած մարզերի կառավարումը:

3. Առևտրական քաղաքների աճումը և բնակչության միջին խավերի ուժեղացումը: Մարկատիբության զարգացումը առևտրի ու պատերազմների կապակցությամբ:

4. Արիստոկրատիայի հարստացումը: Տաճարական կալվածների աճումը և քրմության բարձրացումը:

5. Սոցիալ-տնտեսական ճգնաժամ Յեզիպոսում: Նվաճողական պատերազմների դադարումը: Յեզիպոսական ազդեցության թուլանալը Ասիայում Ամենխոտեպ III-ի ժամանակ և Յեզիպոսի կողմից ասիական կալվածների մի մասի կորցնելը: Դիվանագիտական զբաղրություն (Տեյ-եյ-Ամարնայի արխիվ):

6. Եխնատոնը և սրա կրոնական ուժեղացումը (1375-1358 թ.): Այս ուժեղացումի դասակարգային հիմքը: Եխնատոնի պայքարը Թեբեյի Ամոն աստծու քրմության դեմ: Ախտատոնի նոր մայրաքաղաքի կառուցումը:

7. Ռեալիզմի և Եխնատոնի ուժեղացման լիկվիդացիան Տուտանխամոնի և Խորեմհեբի ժամանակ:

8. Յեզիպոսի կոնսոլիդացիան Խորեմհեբի և Սեթի I-ի ժամանակ: Փարավոնների ու ազնվականների հողային կալվածները: Տաճարական հողատիրության աճումը:

9. Ռամզես II-ի պատերազմը խեթերի դեմ: Վարձկան զորքերի կիրառումը: Կադշի կռիվը: Խեթական պատերազմի ավարտումը և նրա հետևանքները:

10. Ռամզես II-ի (1292-1225 թ.թ.) քաղաքական դերը: Փարավոնի պաշտամունքի զարգացումը:

11. Մերնեպտի և Ռամզես III-ի պատերազմները լիբիացիների և ծովային ժողովուրդների (Շարդանա, Ակայուշա և այլն) դեմ:

12. Սոցիալական պայքարի սրվելը: Տասնիններորդ դինաստիայի վերջում տեղի ունեցած խռովությունները: Արհեստավորների հուզումները Թեբեյի նեկրոպոլում: Յեզիպոսի թուլացումը Ռամեսիդների ժամանակ:

13. Քրմության տնտեսական ու քաղաքական ուժեղացումը և Թեբեյի քահանայապետների կողմից իշխանության զբաղումը:

Բարձրագույն քրմության վերածվելը ժառանգական կաստայի:

14. Վարձկանության զարգացումը: Լիբիացիների ու յեթովպացիների տիրապետության հաստատվելը Յեզիպոսի վրա:

II. ՀԻՆ ՅԵԳԻՊՏՈՍԻ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՆ

1. Յեզիպոսական կուլտուրայի դասակարգային բնույթը:

2. Գրության ծագումնա ու զարգացումը: Հիերոգլիֆային, հիերատիկ և դեմոտիկ գրության սկզբունքները:

3. Գրականություն՝ հեքիաթներ, պատմվածքներ, խրատներ, յերգեր, որհներգություններ, լիրիկա, դրամայի սկզբնավորումները:

4. Արվեստն ու սրա դանազան տեսակները՝ ճարտարապետություն, նկարչություն, քանդակագործություն, գեղարվեստական արդյունաբերություն, յերաժշտություն, պար:

5. Կրոնի զարգացումը և նրա կապն արվեստի, գրականության ու գիտության հետ: Տոտեմիզմի տարրերը: Յեզիպոսական կրոն: Առասպելներ: Ոգիերիսի պաշտամունքը վորպես հոգեհանգրստյան պաշտամունքի հիմք: «Մեռածների գիրք»: Փարավոնի աստվածացումը: Մոգություն:

6. Յեզիպոսական գիտության՝ մաթեմատիկայի, մեխանիկայի, աստղաբաշխությունից և բժշկության ծագումնա ու զարգացումը: Որացուցային սխտեմը:

7. Տեխնիկայի զարգացումը: շինարարական գործ, մետա-

դադործություն, տեքստիլ արտադրություն և այլն: Հնագույն գիտության բնութագիրը:

12. Խեթերը յեվ խեթական կուլտուրա

1. Փոքր Ասիայի աշխարհագրական պայմանները և նրա բնակչությունը:

2. Խեթաբանության պատմությունը: Հնագիտական պեղումներ Փոքր Ասիայում և հյուսիսային Սիրիայում: Խեթական գրության վերծանումը:

3. Խեթական պատմության աղբյուրները: Խեթական որհնքներ:

4. Խեթական միացյալ պետության գոյացումը: Խեթական ժողովուրդների տնտեսական և հասարակական կառուցվածքը: Ռազմիկների հողային կալվածները: Ստրկությունը խեթերի մոտ:

5. Խեթերի հարաբերություններն ու պատերազմները հարևան ժողովուրդների՝ ուրարտացիների, ասորեստացիների, միտանիների և հյուսիսային Սիրիայի ցեղերի հետ: Խեթերի մուսաբլ Սիրիա և նրանց ընդհարումները յեգիպտացիների հետ:

6. Խեթական պետության անկումը XIII-XII դարերում: Հետագա խեթական թագավորությունները:

7. Խեթական կուլտուրան և նրա կապը այլ ժողովուրդների, այն է՝ հարրիցիների, եգեացիների, ուրարտացիների, ասորեստացիների և հյուսիսային Սիրիայի բնակչության կուլտուրայի հետ:

13. Փյունիկիա յեվ Սիրիա

1. Սիրիայի ու Փյունիկիայի աշխարհագրական պայմանները:

2. Աղբյուրներ. բիբլիական և անտիկ ափանդություն, պեղումների արդյունքներ (Բիբլոս, Ռաս-Շամրա և այլն), արձանագրություններ:

3. Սիրիան II հազարամյակի յերկրորդ կեսում և I հազարամյակի սկզբում մեր թվական, առաջ: Դամասկոսի բարձրացումը (XI-X դարեր):

4. Փյունիկացիների սկզբնական պատմությունը: Փյունիկական քաղաք-պետությունները՝ Բիբլոս, Սիդոն, Տյուրոս:

5. Փյունիկիայի տնտեսական կառուցվածքը: Հողագործությունը: Արհեստագործությունն ու առևտուրը և նրանց խոշոր նշանակությունը յերկրի տնտեսության մեջ:

6. Փյունիկիայի Յեգիպտոսին յենթարկվելը II հազարամյակում: Փյունիկական քաղաքների ինքնուրույնության վերականգնումը XIII դարում:

7. Փյունիկական առևտրի ծաղկումը I հազարամյակում մեր թվականությունից առաջ: Փյունիկական գաղութացում: Կարթագեն:

8. Փյունիկական քաղաքների հասարակական և քաղաքական կարգերը: Դասակարգային բաժանումը և դասակարգային պայքարի ձևերը փյունիկական հասարակության մեջ: Ստրկների շահագործումը: Քաղաքական կառուցվածք:

9. Փյունիկական կուլտուրա. այբուբենական գրություն և նրա ծագման պայմանները. կրոնն ու զիցարանական պոեմները (Ռաս-Շամրա): Փյունիկական արվեստի սինկրետիկ բնույթը:

14. Պաղեստին

1. Պաղեստինի աշխարհագրական պայմանները:

2. Աղբյուրներ՝ բիբլիա (Աստվածաշունչ) և հնագիտական տվյալներ: Բիբլիայի քննադատությունը: Բուրժուական բիբլիագիտության արգի գրությունը և նրա քննադատությունը: Մարքսիստական գիտության խնդիրները բիբլիայի քննադատության և հին-հրեական պատմությունն ու կրոնը ուսումնասիրելու բնագավառում:

3. Իսրայելի սկզբնական պատմության պրոբլեմը: Իսրայելի անասնապահական ցեղերի տոհմացեղային կարգը: Հրեաների ներխուժումը Պաղեստին: Անցում դեպի հողագործություն: Համայնական հասարակարգ ու նրա քայքայումը: Ստրկության ծագումը:

4. Հրեաների պայքարը փղշտացիների և այլ հարևան ժողովուրդների դեմ: Սավլոդի որով միասնական պետության կազմվելը: Դավիթ և Սողոմոն: Համայնիկների շահագործումը Սողոմոնի

որով հարկերի, տրտալարդ տուրքերի և հարկադիր աշխատանքների միջոցով: Համայնիկների ապաստամբությունը Սողոմոնի մահից հետո: Թագավորության բաժանումը Իսրայելի և Հուդայի թագավորությունների (X դար):

5. Պաղեստինի նշանակությունը առաջավոր Ասիայի առևտրի: ասպարեզում: Աշխարհիկ և քրմական արիստոկրատիայի ուժեղանալը: Վաշխառություն և անպարտավճար ստրկության աճումը: Համայնական հողերի հափշտակման փորձեր VIII դարում: Դասակարգային պայքարը XIII—XII դարերում: Մարգարիյության պրորկները դասակարգային պայքարի կապակցությամբ: Քրմուկթյան և պաշտոնական մարգարիյության դաշինքը: Սոցիալական որենսդրության փորձեր և նրանց ձախողումը:

6. Իսրայելի և Հուդայի թագավորությունների քաղաքական կառուցվածքը VIII—VII դարերում:

7. Հրեական թագավորությունների պայքարը Յեզիպոսի, Ասորեստանի և Քաղդեայի դեմ և նրանց անկումը:

8. Իսրայելական-հուդայական կուլտուրան, գիր, գրականություն, կրոն:

15. Ասորեստան ու խալդե

1. Ասորեստանի ու խալդեի պատմության աղբյուրները:

2. Հյուսիսային Միջագետքի աշխարհագրական պայմանները:

3. Բնակչությունը, ասորեստանցիք և սուբարիներ:

4. Ասորեստանի հնագույն պատմությունը: Ասորեստանցիների առևտրա-գաղութային գործունեությունը Փոքր Ասիայում (Կապադոկիա):

5. Ասորեստանի բարձրացումը XIV—XIII դարերում մեր թվականությունից առաջ: Սոցիալ-տնտեսական հարաբերություններն ու ստրկությունը Ասորեստանում: Հին Ասորեստանի քաղաքական կառուցվածքը, ավագների և թագավորի իշխանությունը: Որենսդրության բնույթը: Հողային հարաբերություններ: Կնոջ դրությունը:

6. Պատերազմ միտանիների և խեթերի դեմ: Ասորեստանի անկումը II հազարամյակի վերջում:

7. Ասորեստանի վերելքը IX դարում: Յերիաթի տարածումը և յերկաթագործության զարգացումը: Աշուրնասիրպալի և Սալմանասար II-ի արշավանքները: Նալգերի դեմ պատերազմները:

8. Հայաստանի աշխարհագրական պայմանները: Բնակչությունը: Նալգական պետության սոցիալական բնութագիրը: Անդրկովկասի նվաճումը խալդեի կողմից: Արգիշտի և Սարգուր II թագավորների հաջող արշավանքներն Ասորեստանի դեմ:

9. Տիգլաթ-Պալասարն ու ասորեստանյան մեծ տերության կազմվելը: Սարգոն, Սեննախերիբ, Ասսարխադոն և Աշուրբանիպալ թագավորների գործունեությունը: Սրանց նվաճումները և նվաճած մարդերի կառավարման կազմակերպումը (VIII—VII դարեր):

10. Ասորեստանի եկոնոմիկան և սոցիալական կառուցվածքը VIII—VII դարերում: Խոշոր հողատիրության աճումը: Գյուղացիության թուլացումը: Մտրուկներների շահագործումը: Տաճարների ու քաղաքների արտոնությունները: Վաշխառություն:

11. Ասորեստանյան կուլտուրայի առանձնահատուկ գծերը:

12. Ասորեստանի մրցակցությունը Նորբաբելոնյան թագավորության հետ: Ասորեստանի անկումը: Նինուբյի առումը քաղդեացիների ու մեդացիների կողմից 607 թվին:

16. Քաղդեսական Բաբելոն

1. Քաղդեացիների յերևալը Բաբելոնիայում: Բաբելոնիայի պատմության խառնակ ժամանակաշրջանը I հազարամյակի սկզբում մեր թվականությունից առաջ: Քաղդեացիների և մեդացիների պայքարն Ասորեստանի դեմ: Ասորեստանյան ժառանգության բաժանումը:

2. Նոր Բաբելոնյան թագավորության ծաղկումը Նաբուլոնոտոսորի ժամանակ: Հուդայի յերկրի նվաճումը և հրեաների «բաբելոնյան գերությունը»:

3. Բաբելոնյան հասարակությունը VI դարում մեր թվականությունից առաջ: Խոշոր ու մանր հողատերերի միջև հակասությունների աճումը: Առևտրա-վաշխառական տներ: Արհեստ

ապրիլի 1-ին ղրուվելու: Գների աճումը: Մարտիկների շահագործման բնույթը:

4. Նաբուխոդոնոսորի շինարարական գործունեությունը Բաբելոնում:

5. Փաղկեական Բաբելոնի կուլտուրան:

6. Բաբելոնի թուլացումը Նաբոնիդի ժամանակ և նրա նվաճումը պարսիկների կողմից 538 թ.:

17. Լիբիական-ասիայան Յեգիպտոս

1. Յեգիպտոսը I հազարամյակում մեր տարեթվականությունից առաջ: Լիբիական նվաճումը: Յեգիպտոսի բաժանվելը մասնականությունների:

2. Յեգիպտոսի սոցիալական կառուցվածքը. ռազմիկներ, քուրմեր, առևտրականներ և արհեստավորներ: Ազատներ ու ստրուկներ: Վաշխառություն ու նրա դեմ պայքարը: Բոլիսորիս թագավորի որենքները:

3. Յեգիպտոսի նվաճումը յեթովպացիների ու ասորեստանցիների կողմից:

4. Մախյան միավորման նախադրյալները: Առևտրի զարգացումը: Հույների մուտքը Յեգիպտոս: Պտամհատիլա I և նրա քաղաքականությունը (VII դարում):

5. Առևտրի և արհեստագործության աճումը Նեխոյի որով: Նեխոյի ձեռնարկած ծովարշավը Աֆրիկայի շուրջը:

6. Յախմոս II և տիրապետող դասակարգի միջնախավերի փոխադարձ պայքարը: Յախմոսի արտաքին քաղաքականությունը:

7. Յեգիպտոսի նվաճումը Պարսկաստանի կողմից 525 թ.:

18. Իրան

1. Իրանյան սարահարթի աշխարհագրական պայմանները:

2. Հին Ելամի պատմությունն ու կուլտուրան:

3. Հին Մաքատանի (Մեդիայի) ու Պարսկաստանի պատմության աղբյուրները:

4. Մեդական պետության գոյացումն ու պատմությունը:

5. Պարսկական ցեղերն ու նրանց միավորումը: Պարսկական մեծ պետության գոյացումը: Կյուրոսի և Կամբյուզոսի մեծ նվաճումները (VI դար):

6. Դարեհ Վշտասպը և նրա ռեֆորմները: Պարսկական պետության տնտեսությունը: Հարկահանության կապալային սիստեմը և նրա նշանակությունը: Առևտրա-վաշխառական տներ Բաբելոնում: Դարեհի դրամական սիստեմը: Կենտրոնական և տեղական կառավարչության կազմակերպումը: Բանակի կազմակերպումը: Դարեհի արտաքին քաղաքականությունը:

7. Առանձին մարզերի պայքարն ինքնուրույնության համար: Պարսկաստանի թուլացումը Դարեհի հաջորդների ժամանակ: Վարձկանություն: Ալեքսանդր Մակեդոնացու կողմից Պարսկաստանը նվաճելու նախադրյալները:

8. Պարսկական կուլտուրան: Զենդավեստան վերպես պարսկական կրոնն ուսումնասիրելու կարևորագույն աղբյուր: Մեհրաստեմեդ կրոնի վերադարձները: Զրատաշտ (Զարատուստրա) և կրոնական դուալիզմ:

9. Հին Պարսկաստանի արվեստը:

19. Հնդկաստան

1. Յեդիերն ու բնակչությունը: Ինդոս և Գանգես գետերի հովիտները:

2. Հնդկաստանի պատմության աղբյուրները. հնագիտական տվյալներ, կրոնական յերեր (Ռիգ-Վեդա) և եպոս (Մահաբհարատա և Ռամայանա), Մանուի որենքները, արձանագրություններ, հույն-հռոմեական հեղինակներ, չինական աղբյուրներ:

3. Հնդկաստանի պատմագրության դարգացումը XIX—XX դարերում:

4. Հնդկաստանի հնագույն պատմության պերիոդիզացիան և այդ պերիոդիզացիայի տրադիցիոն-պայմանական բնույթը:

5. Հնդկաստանի հնագույն կուլտուրան ըստ Փենջաբի պեղումների (III հազարամյակ): Բնակավայրեր: Վոտոգիչ սիստեմ: Արհեստագործություն: Հնդկաստանի «արիական» նվաճման հարցը:

6. Դասակարգային հասարակության և առաջին պետութ-
վյունների գոյացումը հյուսիսային Հնդկաստանում: Տնտեսա-
կան և սոցիալական կառուցվածքը, մատենագրությունը, կրոնը
և կուլտուրան ըստ Ռիգ-Վեդայի և եպոսի տվյալների:

7. Հին Հնդկաստանի տնտեսական և հասարակական կա-
ռուցվածքը I հազարամյակում մեր թվականությունից առաջ
ըստ Մանուի որենքների և այլ աղբյուրների: Սոցիալական շեր-
տավորում, կաստայական սխեմայի զարգացումը: Մարկություն
ու նրա ձևերը:

8. Մադագհա և Կոսալա պետությունների բարձրացումն
ու մրցակցությունը VI—V դարերում մեր թվականությունից
առաջ: Նոր կենտրոն Պատալիպուտայում:

9. Բուդդայականության ծագումը:

10. Ալեքսանդր Մակեդոնացու արշավանքը (327 թ.) և
հունական կուլտուրայի թափանցումը Հնդկաստան: Առևտրա-
կան քաղաքների և քաղաքային բնակչության միջին խավերի
աճումը: Սոցիալական պայքարի սրվիլը:

11. Մաուրյայի դինաստիան: Չանգրագուպտա: Աշոկա և
նրա գործունեյությունը: Բուդդայականության ծաղկումը Աշոկայի
Ժամանակ (III դ.):

12. Հին Հնդկաստանի կուլտուրան՝ կրոն, գրականություն,
փիլիսոփայություն, գիտություն, արվեստ:

20. Զինաստան

1. Հին Զինաստանի ուշխարհագրական տեսությունը:
Սուան-Սե և Յան-Չղի գետերի հովիտները: Գետերի հորդացումը
և արհեստական վտուգման նշանակությունը: Լյուսային հողը և
սրա առանձնահատկությունները:

2. Բնակչություն: Զինացիների սկզբնական տարազադ թման
վայրերը:

3. Զինական պատմության հիմնական արշուրները, նյու-
թական կուլտուրայի հուշարձանները, արձանագրություններն
ու կլասիկ գրականության յերկերը: Զինական պատմության
պերիոդիզացիան:

4. Հնադարյան Զինաստանն ըստ պիդալմների տվյալների:
Ինի եղրիսան: Համայնատնիմային հասարակարգ ու նահա-

